

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research Design) แบบสองกลุ่ม วัดก่อน และ หลังทดลอง (Two Group Pretest-posttest Design) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด โรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเอง เก็บข้อมูลจากมารดาหลังคลอดที่คลอดเองโดยวิธีธรรมชาติโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จำนวน 64 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 32 คน และกลุ่มควบคุม 32 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองก่อนทดลองด้วยแบบสัมภาษณ์การรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้นำไปทดลองใช้กับมารดาหลังคลอดจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยนำทฤษฎีความสามารถตนเองมาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มการรับรู้ความสามารถตนเอง และเพิ่มความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ดีขึ้น หลังจากที่มีการดำเนินการฝึกสอนอย่างเต็มที่ ให้มารดาที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสัมภาษณ์ (Pretest) หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการทดลองโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ภายหลังการดำเนินการทดลองเสร็จสิ้น 3 เดือน ให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตอบแบบสัมภาษณ์ (Posttest) หลังจากนั้นโทรศัพท์ติดตามประเมินระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทุกเดือนจนถึง 6 เดือน และติดตามเยี่ยมในรายที่ต้องการความช่วยเหลือ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง และ ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบ Independent t-Test และ Chi-square วิเคราะห์การรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนทดลองและ หลังทดลองของกลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ด้วยการทดสอบ Independent t-Test

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 32 คนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งพบว่า กลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 25.97 ปี มากกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 กลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 27.72 ปี มากกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มทดลองมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 23,968.75 บาท มีรายได้ระดับ 25,001 บาทขึ้นไป มากที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และกลุ่มควบคุมมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 22,187.50 บาท มีรายได้ระดับ 25,001 บาทขึ้นไป มากที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 ด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองจบระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. มากที่สุด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 กลุ่มควบคุมจบระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. มากที่สุด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.2 และจากการทดสอบความแตกต่างข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่า อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระดับการศึกษาของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนทดลองระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังทดลองระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายถึง มารดาในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ

4. กลุ่มทดลองมีระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.2 ส่วนกลุ่มควบคุมมีระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 และจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่า ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน ของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า มารดาที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1, 2 และ 3 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. มารดากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ อธิบายได้ว่า การเพิ่มการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เกิดจากการพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเองมาจาก ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น การใช้คำพูดชักจูง และการรับรู้สถานะทางอารมณ์ ตามทฤษฎีความสามารถตนเองของเบนดูรา (Bandura, 1997) ที่อธิบายไว้ว่า ความเชื่อจะเป็นตัวกำหนดความคิด ความรู้สึก จูงใจให้บุคคลกระทำได้ในระดับใด บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองสูง จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จและมีความเป็นอยู่ที่ดี เมื่อเผชิญปัญหาหรืองานที่ยากจะเป็นสิ่งที่ท้าทายให้เขาแก้ไขโดยใช้ความพยายาม ถึงแม้จะล้มเหลวเขาก็มองความผิดพลาดไปที่พยายามไม่เพียงพอ หรือขาดความรู้ หรือขาดทักษะ ในทางตรงกันข้ามผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองต่ำ จะมองงานที่ยากว่าเป็นภาวะคุกคามจะหลีกเลี่ยงหรือล้มเลิกการทำงานนั้น ๆ เมื่อมีความผิดพลาดจะมองว่าตนเองด้อย ขาดความสามารถ บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความเชื่อว่าตนมีความสามารถพอที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ได้สำเร็จหรือไม่ ความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถ เป็นแรงเสริมให้บุคคลมีความพยายาม และกระตือรือร้นที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ได้สำเร็จมากขึ้น ในทางกลับกันถ้าบุคคลเคยล้มเลิกพฤติกรรมด้วยสาเหตุใดก็ตามจะส่งผลให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถตนเองต่ำลง และเกิดความกลัวต่อเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญ กิจกรรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่จัดให้กลุ่มทดลองนั้น ได้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเอง ก่อนที่มารดาจะกลับไปเลี้ยงบุตรด้วยตนเองที่บ้าน มารดาจะได้ทราบถึงลักษณะเต้านม หัวนมของตนเอง กลไกการสร้างน้ำนม ได้รับทราบถึงประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และ วิธีปฏิบัติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำให้มารดาเกิดทักษะ สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ด้วยวิธีที่ถูกต้อง มารดาได้ได้รับประสบการณ์จากความสามารถของผู้อื่น ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนาริรัตน์ สุ่มศรีสุวรรณ (2542, หน้า 74) ศึกษาการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยกระบวนการกลุ่มแก่แม่ที่ร่วมโครงการสายสัมพันธ์แม่ลูก พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่ากลุ่มควบคุม

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหลังการทดลองได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นวิธีการที่สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์แบบสองทาง ผักผ่อนการสะท้อนความคิดในการแก้ปัญหาาร่วมกัน พบว่า ได้ผลดีเป็นที่นิยมกันมาก สามารถใช้กับกลุ่มเป้าหมายทุกระดับการศึกษา ทุกระดับอายุ ช่วยให้สมาชิกได้ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรอง การตัดสินใจด้วยการยอมรับ สม่ครใจ อิทธิพลของกลุ่มยังช่วยให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่ถาวร(ชวลิต นิลวรางกูร และคณะ, 2537, หน้า 30) จะเห็นได้ว่าการที่มารดาเกิดการรับรู้ความสามารถตนเองได้โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ยึดมารดาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม มารดาได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเอง จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และผลของการสะท้อนความคิดเห็นหรือการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย หรือมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น มารดาจะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น จะช่วยทำให้มารดาพัฒนาทั้งด้านการรับรู้ความสามารถตนเอง และ ความเชื่อในความสามารถที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้องและยาวนานอย่างน้อย 6 เดือน นอกจากนี้ใช้กระบวนการกลุ่มแล้ว สิ่งเสริมที่จะช่วยให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จก็คือการเยี่ยมบ้าน โปรแกรมได้กำหนด กิจกรรมเยี่ยมบ้าน 3 ครั้ง เดือนละครั้ง โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองของแบนดูรา (Bandura, 1997) กิจกรรมเยี่ยมบ้านครั้งที่ 1 ผู้วิจัยให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่องเมื่อต้องออกทำงานนอกบ้าน ให้มารดาฝึกปฏิบัติการบีบเก็บน้ำนม และให้บอกถึงความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการบีบเก็บน้ำนมเมื่อต้องออกทำงาน และ ระยะเวลาที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยพูดให้กำลังใจ กล่าวชมความสามารถของมารดา ในการเก็บน้ำนม และถามความต้องการในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมเยี่ยมบ้านครั้งที่ 2 ให้มารดามีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเอง และ กิจกรรมเยี่ยมบ้านครั้งที่ 3 ให้มารดาเกิดความเชื่อมั่นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พร้อมทั้งจะออกทำงานนอกบ้านอย่างมั่นใจ มีการประเมินพัฒนาการของลูก และให้มารดาบอกความรู้สึกผูกพัน ความสุขในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการเยี่ยมบ้านทั้ง 3 ครั้งทำให้มารดาเกิดความเชื่อมั่น มีการรับรู้ความสามารถตนเอง ส่งผลให้มีพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีขึ้น และมีระยะเวลาการเลี้ยงลูกได้ยาวนานกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการเยี่ยม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรชร ณ ระนอง (2522, หน้า ก) ศึกษาความสามารถของพยาบาลสาธารณสุขในการให้ความรู้ เรื่องการอนามัยแม่และเด็กแก่หญิงหลังคลอดในการเยี่ยมบ้าน พบว่า มารดาหลังคลอดกลุ่มที่ได้รับการเยี่ยมบ้านมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการเยี่ยมบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทัศนีย์ บุญสุยา

(2527, หน้า ข) ศึกษา ประสิทธิภาพการเยี่ยมบ้านของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อการรับรู้ภูมิคุ้มกันโรคของทารกในเขตเทศบาล ต. ในเมือง อ. เมือง จ. นครราชสีมา พบว่ามารดาที่ได้รับการเยี่ยมบ้านมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความคิดเห็นเรื่องภูมิคุ้มกันโรคมากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการเยี่ยมบ้าน

2. มารดากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ อธิบายได้ว่ามารดาเกิดความคาดหวังในประโยชน์ของนมแม่ทั้งต่อตนเองและบุตร มารดาจะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่า เมื่อกระทำพฤติกรรมนั้นแล้ว จะได้ผลตามต้องการ ประกอบกับความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถ เป็นแรงเสริมให้บุคคลมีความพยายาม และกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรมนั้นได้สำเร็จมากขึ้น และถ้าได้รับผลลัพธ์ตามที่ตนต้องการหรือคาดหวังไว้ จะเป็นแรงเสริมให้มารดาเกิดความกลัวน้อยลงเมื่อพบเหตุการณ์เช่นเดิมอีก การรับรู้ความสามารถตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กัน โดยที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของมารดา กิจกรรมกลุ่มความคาดหวังในผลลัพธ์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้น ได้ดำเนินก่อนที่มารดาจะกลับไปเลี้ยงบุตรด้วยตนเองที่บ้าน มารดาได้รับประสบการณ์จากความสามารถของผู้อื่น ทำให้เกิดความคาดหวังในประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมเยี่ยมบ้านทั้ง 3 ครั้ง นอกจากจะทำให้มารดาเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถแล้วยังทำให้มารดาเกิดความคาดหวังสูงมากขึ้นในประโยชน์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีขึ้น และมีระยะเวลาการเลี้ยงลูกได้ยาวนาน

3. มารดากลุ่มที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ อธิบายได้ว่า เมื่อมารดารับรู้ความสามารถตนเองสูง และเกิดความคาดหวังสูงในประโยชน์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั้งต่อตนเองและบุตร ส่งผลให้มารดาสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานถึง 6 เดือนได้มากกว่ามารดากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรม การรับรู้ความสามารถตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กัน โดยที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของมารดา จากกิจกรรมกลุ่ม และ กิจกรรมเยี่ยมบ้านทั้ง 3 ครั้ง ทำให้ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน สูงถึง 22 คน (ร้อยละ 68.8) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมากเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้รับ โปรแกรม ซึ่งสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนเพียง 4 คน (ร้อยละ 12.5) เท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของจริยาวัตร คมพยัคฆ์ และคณะ (2525, หน้า 36) ศึกษาการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้นมมารดาเลี้ยงบุตรระหว่างมารดากลุ่มที่ได้รับคำแนะนำ และกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำในกรุงเทพมหานคร พบว่ามารดาที่ได้รับคำแนะนำเรื่องการใช้นมเลี้ยงลูกตั้งแต่

ระยะตั้งครรภ์และติดตามเยี่ยมบ้านในระยะหลังคลอดมีความรู้เรื่องการใช้นมแม่เลี้ยงลูกถูกต้องกว่า และมีระยะเวลาการใช้นมแม่เลี้ยงลูกนานกว่ามารดาในกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การเยี่ยมบ้านทำให้ทราบภูมิหลัง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของครอบครัว และสามารถประเมินปัญหาความต้องการเรียนรู้ของมารดา และสมาชิกในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนในระยะหลังคลอดของมารดา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำได้ตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับปัญหาของแต่ละครอบครัว อันจะช่วยให้มารดาเกิดการเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสินินาฏ โกษาการ และคณะ (2528, หน้า 96) ได้ระบุว่าการ เยี่ยมบ้านควรกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระยะก่อนคลอดและหลังคลอด ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่า การ เยี่ยมบ้านไม่ได้รับความสนใจและถูกละเลย เพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลา ความพยายาม ความ อดทน เลี่ยงต่ออันตราย ความลำบากในการเดินทาง จากการศึกษาของนางนุช วิทย์โชคกิตติกุล (2536, หน้า 64) ศึกษาผลของการพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ ต่อการปฏิบัติ ความพึง พอใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และความผูกพันระหว่างมารดาและทารก โดยมีการให้ความรู้แก่ มารดาเป็นรายกลุ่ม 2-5 คน ในระยะตั้งครรภ์เกี่ยวกับเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบสื่อภาพ พลิคและคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีการติดตามเยี่ยมมารดา เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือ เป็นรายบุคคล ในระยะหลังคลอดขณะอยู่โรงพยาบาล ประเมินในระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด พบว่า มารดามีการปฏิบัติตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนและ ให้ความรู้ และ การศึกษาของกาญจนา คำดี (2537, หน้า 78) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาใน การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาของมารดาที่ทำงานนอกบ้าน พบว่า ปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญสามารถเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาต่อไปภายหลังจากการเริ่มออกไปทำงานนอกบ้าน ได้แก่ ความตั้งใจในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา คำแนะนำและการช่วยเหลือของบุคลากรทาง การแพทย์และสาธารณสุข ความรู้สึกผูกพันกับบุตรและการเห็นคุณค่าของน้ำนมมารดา การเอา อย่างญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาเป็นระยะเวลานานและการได้รับแรง สนับสนุนทางสังคม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือขัดขวางต่อการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาเป็นระยะ เวลานาน ได้แก่ ความเจ็บป่วยและความผิดปกติด้านร่างกายของทารก มารดาและสมาชิกใน ครอบครัว การได้รับนมผสมและอาหารเสริมโดยเร็วหลังเกิด การเอาอย่างเพื่อนบ้านในการให้นม ผสม การทำงานนอกบ้าน ความต้องการในการพักผ่อนของมารดา การขาดการสนับสนุนอย่างแข็ง ขันจากสามี วัฒนธรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการงดอาหารบางประเภท ความเชื่อเกี่ยวกับขนาดของ เต้านม และหรือความเชื่อเกี่ยวกับรสชาติของน้ำนม มารดาหลายรายประสบปัญหาและอุปสรรคใน

การเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา เนื่องจากไม่ได้รับการติดตามเยี่ยมบ้านจากบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างเพียงพอเหมาะสม มารดาเหล่านั้นจึงมักหยุดให้นมมารดาแก่ทารก

จากระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของกลุ่มทดลองที่ไม่สามารถให้นมได้ถึง 6 เดือนจำนวน 10 คนนั้น ส่วนใหญ่เกิดจาก มารดามีภาระงานมาก และความเร่งรีบที่ต้องออกทำงานนอกบ้าน จึงไม่สามารถบีบเก็บน้ำนมได้พอเพียงกับความต้องการของบุตร เนื่องจากบุตรได้มีการเจริญเติบโตขึ้น ต้องใช้น้ำนมปริมาณมากพอควร มารดาจึงใช้นมผสมทดแทนควบคู่ในระยะแรก ทำให้ต่อมน้ำนมไม่ได้รับการกระตุ้นให้ผลิตน้ำนม ทำให้น้ำนมแห้งหมดไปจนไม่สามารถบีบเก็บให้บุตรได้ต่อไป ผู้วิจัยได้กระตุ้นให้กำลังใจมารดา และ ให้พยายามเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานเท่าที่สามารถจะทำได้ ส่วนในกลุ่มควบคุม มารดาสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน จำนวน 4 คนเท่านั้น เนื่องจาก มารดาขาดแรงกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถขาดความคาดหวังในประโยชน์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และ ขาดการติดตามช่วยเหลือในเรื่องการบีบเก็บน้ำนม มารดาจึงไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล บุคลากรในหอผู้ป่วย และบุคลากรด้านสุขภาพในชุมชนควรนำกิจกรรมในโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ร่วมกับกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการให้ความรู้แก่ผู้ดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ให้สามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้อย่างถูกต้อง และส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเริ่มตั้งแต่การฝากครรภ์เพื่อให้มารดาได้รับรู้ความสามารถตนเอง มีความคาดหวังในประโยชน์จากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อจะส่งผลให้มารดาเกิดพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้อง และมีระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานถึง 6 เดือน

2. ด้านการศึกษาพยาบาล คณาจารย์ในสถาบันศึกษาพยาบาลสามารถนำกิจกรรมในโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการให้บริการแก่สังคม ส่วนนักศึกษาสามารถนำไปใช้ในการฝึกปฏิบัติงานได้

3. ด้านการบริหารการพยาบาล ผู้บริหารสามารถนำกิจกรรมในโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรทีมสุขภาพ

การจัดรูปแบบการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อสนองนโยบายการให้บริการเชิงรุกสู่ชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยตั้งแต่เริ่มฝากครรภ์ เพื่อความพร้อมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. ควรศึกษาในมารดาที่มีคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น มารดาที่ผ่าตัดคลอด มารดาที่มีห้วงมบอดนม และในมารดาที่ไม่ใช่ครรภ์แรก
3. ควรศึกษาบทบาทของสามี ย่า ยาย ในการมีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
4. ควรให้ผู้ดูแลที่มีหน้าที่ในการเลี้ยงบุตรเมื่อมารดาต้องออกทำงานนอกบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกับมารดาทุกครั้ง
5. ควรทำการทดลองโดยเยี่ยมบ้านทุกเดือนจนครบ 6 เดือน
6. ควรศึกษาวิจัยต่อเนื่องเรื่องพัฒนาการเด็ก และสุขภาพของเด็ก